

Чорноус Юлія Миколаївна,
професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
професор;

Козицька Олена Геннадіївна,
заступник начальника відділу поліції № 3 –
начальник сектору кримінальної поліції
Хмельницького районного управління
поліції ГУНП в Хмельницькій області,
кандидат юридичних наук

ПОБУДОВА МОДЕЛІ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, КЕРОВАНОЇ АНАЛІТИКОЮ, З УРАХУВАННЯМ МОЖЛИВОСТЕЙ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Глобальна інформатизація суспільства, активне впровадження сучасних цифрових технологій в усі сфери життя обумовлюють тенденцію швидкого збільшення обсягів різноманітної інформації. У зв'язку з цим, досить гостро постає питання необхідності здійснення ефективної аналітичної обробки наявних масивів даних з метою пошуку криміналістично значущої інформації, її систематизації та раціонального використання під час виявлення, розкриття, розслідування і профілактики кримінальних правопорушень.

В органах Національної поліції України вирішення зазначеної проблеми розпочалося у 2017 році шляхом створення підрозділів кримінального аналізу та впровадженням у практичну діяльність моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (англ. Intelligence-Led Policing – надалі ILP).

Вперше модель поліцейської діяльності, керованої аналітикою (ILP), була представлена на початку 1990-х років у Великій Британії як сучасний підхід до протидії з боку правоохоронних органів серійній та організованій злочинності. Суть ILP полягає у збиранні та аналізі інформації, пов'язаної зі злочинністю, на підставі якої створюється дієвий розвідувальний продукт, призначений для сприяння правоохоронним органам у розробці тактичних відповідей на загрози та/або для стратегічного планування діяльності, спрямованої на подолання відповідних загроз [1, с. 11].

Загалом, ILP є моделлю поліцейської діяльності, згідно з якою оперативно-аналітична інформація (intelligence) слугує підставою для проведення операцій/розслідувань, а не навпаки. Ця модель дозволяє зменшити матеріальні витрати, знизити рівень злочинності, забезпечити більш високий рівень безпеки особового складу. Надаючи аналітикам можливість опрацьовувати дані про злочини, оперативні працівники та слідчі отримують можливість використовувати готовий оперативно-аналітичний продукт, а не первинну інформацію [5, с. 109–110]. Мета поліцейської діяльності, керованої аналітикою, може бути

витлумачена виходячи з тактичних пріоритетів і зосереджує увагу на чотирьох елементах: націленість на криміналітет (особливо на активних злочинців за допомогою відкритих і негласних засобів); управління вогнищами злочинності і громадською безпекою; розслідування пов'язаних серій злочинів та інцидентів; а також застосування превентивних заходів, включаючи роботу з громадськістю. Таким чином, ІЛР використовує кримінальний розвідувальний аналіз в якості об'єктивного інструменту прийняття рішень з метою сприяння скороченню і запобігання злочинності за допомогою ефективних стратегій поліцейської діяльності і проектів зовнішнього партнерства, створених на основі доказової бази [4, с. 78].

На даний час, впровадження ІЛР в діяльність Національної поліції здійснюється досить швидкими темпами із використанням позитивного закордонного досвіду, зокрема рекомендацій, наданих Консультативною місією Європейського Союзу в Україні. Разом з тим, в процесі впровадження даної моделі у практичну діяльність, не в повній мірі використовуються надбання вітчизняної науки, зокрема можливості криміналістичного забезпечення, які, на нашу думку, досить дієво могли б підвищити ефективність функціонування вказаної моделі.

Враховуючи в те, що в основі ІЛР лежить, насамперед, діяльність з інформацією, слід звернути увагу на можливість аналізу та використання криміналістично значущої інформації, яка накопичується за допомогою системи криміналістичної реєстрації (науково-обґрунтованої системи обліку об'єктів, які потрапили у сферу кримінального судочинства чи оперативно-розшукової діяльності, з метою подальшого використання реєстраційних даних під час розслідування, розшуку злочинців та речових доказів, а також у профілактичній та аналітичній роботі [3, с. 15–16]).

Так, в Україні тривалий час створювалася потужна система криміналістичних обліків, які продовжують своє функціонування дотепер (дактилоскопічні, трасологічні, балістичні обліки, обліки осіб за ознаками зовнішності, обліки записів голосів та мовлення особи тощо). Однак, значна кількість інформації, накопиченої як у оперативно-пошукових, так і у інформаційно-довідкових колекціях, сьогодні майже не використовується під час кримінального аналізу.

Причинами цього є ведення обліків різними суб'єктами та відсутність єдиного банку даних, доступ до яких мали б особи, уповноважені здійснювати аналітичну діяльність. Адже, як вірно зазначають А. В. Мовчан та В. Ю. Тарануха, у системі Національної поліції існує багато джерел розрізної інформації, що зберігається в різних базах даних. Цю інформацію автономно аналізують співробітники різних департаментів. Крім того, кожен працівник накопичує і збирає власну оперативну інформацію, яка після його звільнення або переміщення по службі стає практично недоступною для інших працівників. У зв'язку з цим постає завдання з об'єднання всієї інформації та її подальшого аналізу, що має сприяти розкриттю

насамперед тяжких та особливо тяжких злочинів [6, с. 143]. Також необхідно звернути увагу на те, що значна кількість співробітників (як слідчих, так і оперативних працівників) недооцінюють значення забезпечення своєчасного надходження повної криміналістично значущої інформації до суб'єктів, уповноважених на її зберігання та подальший аналіз, що призводить до втрати цінних відомостей.

Крім того, у зв'язку із впровадженням ІІР у практичну діяльність, вважаємо за можливе заперечити думці відомого криміналіста Р. С. Белкіна, який зазначав, що «криміналістична характеристика злочину, не виправдавши покладених на неї надій як вчених, так і практиків, вичерпала себе, та з реальності, якою вона була усі попередні роки, перетворилася в ілюзію, в криміналістичний фантом» [2, с. 223]. Навпаки, саме зараз накопичення та аналіз інформації про окремі елементи криміналістичної характеристики різноманітних кримінальних правопорушень, встановлення за допомогою сучасного програмного забезпечення кореляційних зв'язків між ними, дозволяє ефективно досягати як тактичних, так і стратегічних цілей оперативних підрозділами та органами досудового розслідування.

Узагальнюючи викладене, підкреслимо, що наразі впровадження у практичну діяльність моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою, є необхідним і доцільним кроком реформування органів Національної поліції. Однак, вказане впровадження має відбуватися із урахуванням попередніх наукових досліджень, а також з використанням можливостей криміналістичного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Carter D. L., Carter J. G. Intelligence-led policing: Conceptual considerations for public policy. *Criminal Justice Policy Review*. 2009. 20(3) P. 310–325.

2. Белкин Р. С. Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня. Злободневные вопросы российской криминалистики. Москва : Издательство НОРМА, 2001. 240 с.

3. Белов О. А. Информационное обеспечение раскрытия и расследования преступлений : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Москва, 2007. 26 с.

4. Користін О. Є. Сучасні моделі правоохоронної діяльності. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/4117/1/-%20ЗБІРНИК%20ТЕЗ%20%20ост._p075-076.pdf. С. 77–78.

5. Мовчан А. В. Окремі аспекти використання кримінального аналізу в органах національної поліції України. *Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції* : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичного семінару 23 берез. 2018 року. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 108–114.

6. Мовчан А. В., Тарануха В. Ю. Побудова системи автоматизації для впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою, в органах Національної поліції України. *Кибернетика и системный анализ*. 2018. Т. 54. № 4. С. 142–150.